

Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τόμ. 3 (1938)

Δελτίον ΧΑΕ 4 (1934-1936), Περίοδος Γ'



Περί της εξελίξεως της εικονογραφικής παραστάσεως του Ελκομένου εν τη χριστιανική τέχνη

Βενετία Α. ΚΩΤΤΑ

doi: [10.12681/dchae.1396](https://doi.org/10.12681/dchae.1396)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΚΩΤΤΑ Β. Α. (2013). Περί της εξελίξεως της εικονογραφικής παραστάσεως του Ελκομένου εν τη χριστιανική τέχνη. *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 3, 95–96. <https://doi.org/10.12681/dchae.1396>



ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Περί της εξελίξεως της εικονογραφικής
παραστάσεως του Ελκομένου εν τη χριστιανική
τέχνη

Βενετία ΚΩΤΤΑ

Δελτίον ΧΑΕ 4 (1934-1936), Περίοδος Γ' • Σελ. 95-96

ΑΘΗΝΑ 1938

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Ὑπὸ

ΒΕΝΕΤΙΑΣ ΚΩΤΤΑ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΕΩΣ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΛΚΟΜΕΝΟΥ ΕΝ ΤΗ, ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚῃ, ΤΕΧΝῃ,

(Περίληψις τοῦ πρακτικογράφου)

— Ἡ κυρία Β. Κώττα ἐξέθεσεν ἐν πρώτοις διὰ μακρῶν τὴν ἐξέλιξιν τοῦ εἰκονογραφικοῦ θέματος τοῦ « Ἐλκομένου ἐπὶ τοῦ σταυροῦ » Χριστοῦ, τόσον παρ' ἡμῖν ὅσον καὶ παρὰ τοῖς Σλάβοις καὶ Δυτικοῖς· μεθ' ὃ διέκρινε παραστάσεις, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουσι μᾶλλον εἰς τὸ θέμα τῆς « Εἰς τὸν σταυρὸν ἀναβάσεως τοῦ Χριστοῦ » καὶ φέρουσι τὸ ὄνομα « Ἐλκόμενοι » καταχρηστικῶς πως καὶ διὰ λόγους σχετιζομένους πρὸς τὴν λατρευτικὴν σημασίαν, ἣν εἶχε λάβει ἐν τῇ εἰκονογραφικῇ τέχνῃ ὁ τύπος τοῦ Χριστοῦ ὡς Ἐλκομένου. Ἀφοῦ δὲ περιώρισε οὕτω στενῶς τὸν τύπον τῆς παραστάσεως τοῦ Ἐλκομένου ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἀνέλυσε μίαν δευτέραν παράστασιν, ἓνα δεύτερον τύπον τοῦ Ἐλκομένου, ὁ ὁποῖος ἀπαντᾷ εἰς μικρογραφίαν περιεχομένην ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 67 εὐαγγελικῷ ἑλληνικῷ κώδικι τῆς Κρατικῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βερολίνου.

Καταφυγοῦσα εἰς ἱστορημένα λατινικὰ χειρόγραφα τῆς ὁθωνικῆς λεγομένης περιόδου, ἧν ἡ εἰκονογράφησις πηγάζει ἐξ ἀνατολικῶν προτύπων, ὡς καὶ εἰς τοιχογραφίας τῶν σλαβικῶν χωρῶν, σχετιζομένης πρὸς τὴν Ἀνατολήν, εὔρεν ἡ κυρία Κώττα πανομοιότυπα τῆς ζητουμένης μικρογραφίας, καταλήξασα εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ δεύτερος οὗτος τύπος τοῦ Ἐλκομένου Χριστοῦ παριστᾷ τὸν Χριστὸν συρόμενον οὐχὶ εἰς τὸν Γολγοθᾶν, ἀλλὰ ἐνώπιον τῶν κριτῶν αὐτοῦ, ὅτι ἐν αὐτῷ ἑλλείπει πάντοτε τὸ πρόσωπον τοῦ Σίμωνος αἰροντος τὸν σταυρόν, ὅπερ ἀντικαθίσταται, στερεοτύπως, ὑπὸ συναγωγῆς Ἰουδαίων, καὶ ὅτι ὁ τύπος οὗτος τοῦ δευτέρου Ἐλκομένου εἶναι σπανιώτατος, ἀπαντῶν μόνον εἰς ἐκείνα τῶν μνημείων, ἅτινα εὐρίσκονται ἐν στενῇ σχέσει πρὸς παλαιὰς ἀνατολικὰς συνθέσεις.

Ἐν τέλει, ὡς συμπέρασμα τῶν ὡς ἄνω ἐκτεθέντων ἐξέφερε πρῶτον τὴν γνώμην, ὅτι ἡ παλαιὰ εἰκὼν τοῦ Ἐλκομένου τῆς Μονεμβασίας, ἧτις ἐφέρετο ὡς παριστάνουσα « Χριστὸν τὸν Ἐλκόμενον φοροῦντα

στέφανον ἀκάνθινον καὶ συναγωγῆς Ἰουδαίων ἱσταμένων ἐγγύθεν», δὲν ἀνήκεν εἰς τὸν πρῶτον, ἀλλὰ εἰς τὸν δεύτερον τύπον τοῦ Ἐλκομένου Χριστοῦ. Καὶ δεύτερον, ὅτι ἡ ἱστορικὴ μαρτυρία, καθ' ἣν ὁ Χριστὸς ἦτο ἐξεικονισμένος καὶ θαυματουργῶν ἐπὶ ταύτης, εἶχε πραγματικὴν καὶ οὐχὶ συμβολικὴν σημασίαν, καθόσον ἐν μυστηρίῳ τῆς Σκηνοθετικῆς διατάξεως τῶν Παθῶν τοῦ Χριστοῦ τῆς Βατικανῆς Βιβλιοθήκης, ἀναφερομένῳ εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ Πιλάτου, ἀνευρίσκονται ἐν τῇ σκηνοθεσίᾳ, πλήν ὄλων τῶν ἄλλων στοιχείων τοῦ δευτέρου τύπου τοῦ Ἐλκομένου Χριστοῦ (συναγωγῆς Ἰουδαίων καὶ Χριστοῦ ἔλκομένου ἄνευ τοῦ Σίμωνος καὶ τοῦ σταυροῦ) καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἰαθέντα τρία πρόσωπα: ὁ παραλυτικός, ὁ τυφλὸς καὶ ἡ αἰμορροούσα (ἦτοι τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ), ἅτινα, ἐμφανιζόμενα πρὸ τοῦ Πιλάτου, μέλλουσι κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς κρίσεως νὰ ἀποδείξωσι διὰ τῆς μαρτυρίας τῆς θαυματουργοῦ αὐτῶν ἰάσεως τὴν ἀγαθοεργὸν δρᾶσιν τοῦ κατηγορουμένου ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων Χριστοῦ.